

Антоніна Терентіївна Сікорська

с. Красеньке * 1930

«Там померли цілі родини»

Це було приблизно в середині листопада, листя вже опало з дерев, коли їх прислали сюди. Вони прийшли в листопаді 1942 року. А в 1944 році, коли сюди прийшли наші, вони знову зникли.

Вони йшли протягом всього дня до пізньої ночі. Їх було приблизно п'ять тисяч. Усіх їх відправили до низини біля річки, де були бурдеї. Ми знали, що цигани придуть. Населення Тридубів, Ониськового і Красенького попередили і відправили копати ці бурдеї, ці печери. Виривали яму в землі по коліно глибиною, з гілок робили дах, покривали його землею і робили отвір для димоходу.

Говорили, що цигани – це серби з Югославії, які живуть в горах і не беруть зброї в руки. Ми не знаємо, чи були вони серби. Але вони були з гір, так як у них були осли. Осли ходять по горах.

Коней і ослів у них відбрали протягом ночі. Їх залишили з порожніми руками. На початку їм видали трохи м'яса, потім кукурудзяну муку і кукурудзу. Але це дали їм тільки один раз, потім вони повинні були самі себе забезпечувати.

Вони були прекрасними майстрами. У них було багато міді, і вони виготовляли з неї миски. У деяких в селі досі збереглися ці циганські миски. Вони були товсті, не такі як наші, товсті, гарні. Вони робили форми для випічки, і наші люди пекли в цих формах хліб.

Був ринок, в кінці села. Циганам не дозволялося туди ходити. Все охоронялося. Румуни стежили за тим, щоб що у них не було ніякого контакту. Але вони все-таки примудрялися, коли їх змушував голод.

Так, ті, які були в змозі працювати, ті жили. Їм давали їжу або гроші. У літню пору вони справляли весілля. А що це були за весілля! Музика була чутна навіть до нас.

Кілька жінок, красиві дівчата, заробляли ворожінням: «Тартар, тартар, скажи мені правду, мій чоловік все ще живий?» – це я переклала. Вони говорили це на своїй мові. Вони прикладали до вуха морські мушлі, на їх мові це називається «тартарет». Слухали, чи не шумить. Якщо шумить, то тоді чоловік живий.

Але були і ті, які були нездатні працювати. Вони були нещасні і бідні. Коли вони ходили жебракувати, румунські поліцейські їх били. Вони ходили босоніж, навіть взимку, зі страшними опухлими ногами і просили трохи хліба. У той час зими були суворі, а взимку 42/43 року був ще великий холод. Багато, багато хто з них замерз. Вся низина була вирубана під корінь. Чимось треба було топити? Цілі родини вимерли там. Це було жахливо.

Після війни, після звільнення, цю землю почали готувати до посіву і переорали. При цьому було знайдено безліч людських черепів і кісток. Тоді було прийнято рішення посадити там сосни.

Дай Бог вам здоров'я і щастя. Розкажіть людям про те, що трапилося!

Донька Антоніни Терентіївни, Надія Марківна, доповнює:

Я хотіла б сказати, що ми про це все знали, наші бабусі розказували нам про цих циган. Але тема була закрита. Ніде про неї не згадували і ніде вона не вивчалась. Завідувач нашого будинку культури був дуже активною людиною, але ця тема була не досліджена.

Три або чотири роки тому все-таки завели мову про ці історичні події, необхідності їх вивчення і поданням громадськості. На нашій шкільній конференції було вирішено опитати всіх свідків подій і задокументувати результати. Тут жила жінка, вона вже померла, так вона і моя мати розповідали, як цигани ремонтували поламані відра і копали сади в окрузі.

Вони розповідали, що румуни їм багато пообіцяли. Їм сказали, що вони отримають тут кращі будинки. У них на батьківщині залишилося все їхнє майно, вони взяли тільки те, що змогли з собою забрати. Але коли прибули сюди, побачили, що їх обдурили, вони прийшли, щоб померти від холоду і голоду. Бабуся мого чоловіка також розповідала, що вони приходили до неї зігрітися. Вони були босоніж, ноги в крові. Ця страшна і трагічна історія повинна бути вивчена.

Каструля, виготовлена румунським ромом, якого 1942 р. депортували до Трансїстрії. Подібні каструлі виготовлялися також ромами, депортованими до с. Красеньке. З колекції Меморіального музею Голокосту США

Каструля, изготовленная румынским ромом, депортированным в 1942 г. в Трансильстрию. Подобные кастрюли изготавливались также ромами, депортированными в село Красенькое. Из коллекции Мемориального музея Холокоста США

«Там умерли целые семьи»

Это было примерно в середине ноября, листья уже опали с деревьев, когда их прислали сюда. Они пришли в ноябре 1942 года. А в 1944 году, когда сюда пришли наши, они снова исчезли.

Они шли в течение всего дня до позднего вечера. Их было примерно пять тысяч. Всех их отправили к низине у реки, где были бурдеи. Мы знали, что цыгане придут. Население Тридубов, Ониськова и Красенького предупредили и отправили копать эти бурдеи, эти пещеры. Вырывали яму в земле по колено глубиной, из ветвей делали крышу, покрывали ее землей и делали отверстие для дымохода.

Говорили, что цыгане – это сербы из Югославии, которые живут в горах и не берут оружия в руки. Мы не знаем, были ли они сербы. Но они были с гор, так как у них были ослы. Ослы ходят по горам.

Лошадей и ослів у них отобрали в течение ночи. Их оставили с пустыми руками. Вначале им выдали немного мяса, затем кукурузную муку и кукурузу. Но это дали им только один раз, потом они должны были сами себя обеспечивать.

Они были прекрасными мастерами. У них было много меди, и они изготавливали из нее миски. У некоторых в деревне до сих пор сохранились эти цыганские миски. Они были толстые, не такие как наши, толстые, хорошие. Они делали формы для выпечки, и наши люди пекли в этих формах хлеб.

Был рынок, в конце деревни. Цыганам не разрешалось туда ходить. Все охранялось. Румыны следили за тем, чтобы что у них не было никакого контакта. Но они все-таки умудрялись, когда их вынуждал голод.

Да, те, которые были в состоянии работать, те жили. Им давали еду или деньги. В летнее время они справляли свадьбы. А что это были за свадьбы! Музыка была слышна даже до нас.

Несколько женщин, красивые девушки, зарабатывали гадаaniem: «Тартар, тартар, скажи мне правду, мой муж все еще жив?» – это я перевела. Они говорили это на своем языке. Они прикладывали к уху раковины, на их языке это называется «тартарет». Слушали, не шумит ли. Если шумит, то тогда муж жив.

Но были и те, кто был не в состоянии работать. Они были несчастны и бедны. Когда они ходили попрошайничать, румынские полицейские их избивали. Они ходили босиком, даже зимой, со страшными опухшими ногами, и просили немного хлеба. В то время зимы были суровые, а зимой 42/43 года был еще больший холод. Многие, многие из них замерзли. Вся низина была вырублена под корень. Чем-то нужно было топить? Целые семьи умерли там. Это было ужасно.

После войны, после освобождения, эту землю начали готовить к посеву и перепахали. При этом было обнаружено множество человеческих черепов и костей. Тогда было принято решение посадить сосны.

Дай Бог вам здоровья и счастья. Расскажите людям, о том, что случилось!

Дочь Антонины Терентьевны, Надежда Марковна, дополняет:

Я хотела бы сказать, что мы все знали, наши бабушки рассказывали нам об этих цыганах. Но тема была закрыта. Нигде о ней не упоминали и нигде ее не изучали. Заведующий нашего дома культуры был очень активным человеком, но тема была неисследованной.

Три или четыре года тому назад все-таки завели речь о этих исторических событиях, необходимости их изучения и представления общественности. На нашей школьной конференции было решено опросить всех свидетелей событий и задокументировать результаты. Здесь жила женщина, она уже умерла, так она и моя мать рассказывали, как цыгане ремонтировали поломанные ведра и вскапывали сады в округе.

Они [ромы] рассказывали, что румыны им много наобещали. Они сказали, что получат здесь лучшие дома. У них на родине осталось все их имущество, они взяли только то, что смогли с собой увезти. Но когда прибыли сюда, увидели, что их обманули, что они пришли, чтобы умереть от холода и голода. Бабушка моего мужа еще рассказывала, что они приходили к ней согреться. Они были босиком, ноги в крови. Эта страшная и трагическая история должна быть изучена.

